

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-07-06 i mål nr M 4848-23, se bilaga A

PARTER

Klagande

Peter Eriksson Fastighets AB, 556530-7880

Ombud: Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB

Motpart

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
2. RU

SAKEN

Föreläggande vid vite att vidta åtgärder inom fastigheten XXX m.fl. i Värmdö kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar RU yrkanden, dock med undantag för begäran om omprövning av Mark- och miljööverdomstolens inhibitionsbeslut.
2. Mark- och miljööverdomstolen skriver av överklagandet såvitt avser yrkandet att upphäva eller ändra punkten 5 i länsstyrelsens föreläggande.

Dok.Id 2058532

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

3. Mark- och miljööverdomstolen avslår begäran om vilandeförklaring.

 4. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att tiden för fullgörande av punkterna 1–4 i länsstyrelsens föreläggande bestäms till den 31 oktober 2024. Detta innebär att Mark- och miljööverdomstolens inhibitionsbeslut meddelat den 18 augusti 2023 inte längre gäller.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Peter Eriksson Fastighets AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska:

(a) *i första hand* ändra punkterna 2 och 3 i Länsstyrelsen i Stockholms läns föreläggande den 9 juni 2023 i ärendenr 535-16338-2023 (föreläggandet) enligt nedan:

2) Att tiden för fullgörande ska vara senast fem månader efter dagen då beslutet vinner laga kraft.

3) Att förtöjningskättingarna ska bytas ut mot antingen gummikablar eller mot sådan förankring som omfattas av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 535-35281-2023.

(b) *i andra hand* vilandeförklara målet i avvaktan på lagakraftvunnet beslut med anledning av den anmälan om vattenverksamhet som för närvarande handläggs av mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt i mål nr M 5485-23, alternativt ändra tidpunkten för fullgörelse av punkterna till fem månader efter dagen för lagakraftvunnet beslut med anledning av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 535-35281-2023, eller

(c) *i tredje hand* ändra tidpunkten för fullgörelse av punkterna i föreläggandet till fem månader efter dagen då det överklagade föreläggandet vinner laga kraft.

Bolaget har även yrkat att tiden för fullgörelse om fem månader ska avse en sammanhängande period om fem månader under vilka grumlande arbeten får utföras.

Bolaget har återkallat sitt överklagande avseende punkten 5 i länsstyrelsens föreläggande.

Bolaget har yrkat att RU yrkanden i första hand ska avvisas och i andra hand ska avslås.

Länsstyrelsen i Stockholms län har i första hand motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom och i andra hand medgett att datum för att fullgöra samtliga punkter i föreläggande ska ändras till minst fyra och som mest sju månader efter laga kraft.

RU har motsatt sig överklagandet och yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska

a) *i första hand* förelägga Peter Eriksson Fastighets AB att söka tillstånd för vattenverksamhet gällande bryggorna 1, 2, 3 och 6 samt för 8 y-bommar i betong och vid vite förbjuda bolaget att ianspråka bryggorna 1, 2, 3 och 6 tills tillstånd till den sökta anläggningen vunnit laga kraft.

b) *i andra hand* fastställa att bästa tillgängliga teknik bestående av betongflytbryggor som ska förankras med Seaflex eller motsvarande kabel ska användas samt bestämma tiden för fullgörande av punkterna 1, 2, 3 och 4 i länsstyrelsens föreläggande så att den skjuts fram med 5 månader efter dagen då beslutet vunnit laga kraft, dock allra senast den 29 februari 2024 och att föreläggandet ska förenas med vite.

Därutöver har **RU** yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska förelägga Peter Eriksson Fastighets AB att vid vite utforma anläggningen så att ingen trafik till och från hamnens västra del går över fastigheten YYY och att Mark- och miljööverdomstolen ska förklara att den av bolaget sökta utformningen av anläggningen är i strid med tillståndet samt förklara att bolagets tillstånd har förfallit.

RU har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva tidigare meddelat inhibitionsbeslut avseende punkten 2 i länsstyrelsens föreläggande.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Peter Eriksson Fastighets AB har anfört i huvudsak följande.

Det var felaktigt av länsstyrelsen att föreskriva i punkten 3 i föreläggandet att förankring ska ske med just gummikabel. Andra, tekniskt och miljömässigt likvärdiga, lösningar ryms också inom det allmänna villkoret i befintligt tillstånd. En sådan lösning är den som omfattas av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 535-35281-2023. Alternativt kan utförande ske med andra, tekniskt och miljömässigt likvärdiga, lösningar som uppenbart inte skadar vare sig allmänna eller enskilda intressen genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena (jfr 11 kap. 12 § miljöbalken). Lösningen i bolagets nyssnämnda anmälan är också en sådan lösning.

Mark- och miljööverdomstolen är oförhindrad att ändra punkten 3 i föreläggandet så att den möjliggör den anmälda förankringslösningen (varpå syftet med anmälan faller). Rimlig tid för fullgörande är fem månader efter lagakraftvunnet avgörande av det nu överklagade vitesföreläggandet. Samma tid bör då gälla för fullgörande av punkten 2 i föreläggandet, eftersom flytt av de berörda bryggorna av bland annat miljöskäl bör ske samtidigt som ny förankring anläggs.

Mark- och miljööverdomstolens slutsats i domen den 18 januari 2022 i mål nr M 11366-20 begränsar sig till att användande av kätting vid de tillkommande bryggorna inte var förenligt med det allmänna villkoret. Frågan om andra, tekniskt och miljömässigt likvärdiga, lösningar än gummikabel var i huvudsaklig överensstämmelse med gjorda åtaganden var inte aktuell i målet.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen bedömer att den anmälda förankringslösningen inte ryms inom det allmänna villkoret i befintligt tillstånd, och inte heller kan utföras med stöd av 11 kap. 12 § miljöbalken, förutsätter ett genomförande av den anmälda lösningen att anmälan prövas först. Målet ska då vilandeförklaras i enlighet med yrkande 3(c), eftersom det är av synnerlig vikt för bolaget att, innan målet avgörs, få besked om en miljömässigt likvärdig lösning tillåts som är betydligt billigare samt vars installation är mindre ingripande och snabbare.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen bedömer att målet inte ska förklaras vilande, bör bolaget likväl ges tid att få den anmälda lösningen prövad, varvid tidpunkten för fullgörande ska bestämmas till fem månader efter lagakraftvunnet beslut

med anledning av anmälan, i enlighet med det alternativa yrkandet i 3(b). Den anmälda lösningen är väl beprövad inom branschen, har förekommit på marknaden sedan 1980-talet och har flera fördelar framför gummikabel. Det vore orimligt sett till miljömässiga skäl, kostnadsskäl och processekonomiska skäl att inte ge tid för den prövningen.

Slutligen, för det fall Mark- och miljööverdomstolen menar att gummikabel är den enda tillåtna förankringen och att den anmälda förankringslösningen inte ska ges möjlighet att prövas, ska tiden för fullgörande av punkterna 2 och 3 i föreläggandet förlängas i enlighet med yrkande 3(c), så att bolaget får faktisk möjlighet att fullgöra föreläggandet – med byte till gummikabel – i tid. Som angetts i punkten 5 ovan hänger tidpunkten för fullgörande av punkterna 2 och 3 i föreläggandet ihop eftersom anläggningsarbetet av bland annat miljöskäl bör ske samlat.

RU yrkanden ligger utanför vad domstolen kan pröva inom ramen för detta mål som endast avser frågan om det var korrekt av länsstyrelsen att meddela det överklagade vitesföreläggandet. Repförankringarna kommer inte medföra att bojstenar läggs på RU fastighet. Seaflex gör åtskillnad mellan gummikabel och Seaflex egna produkt, och att gummikabel och repförankring synes vara funktionellt likvärdiga, men däremot enligt Seaflex inte likvärdiga med Seaflex produkter.

Bolaget bestrider påståendet att skillnaden mellan högsta högvatten och lägsta lågvatten skulle vara ca 2,5 meter på platsen. Sådana skillnader förekommer inte i havsvattenståndet i Stockholms skärgård. Vidare behöver en brygganläggning med repförankring inte konstrueras utifrån skillnaden mellan högsta högvatten och lägsta lågvatten, utan det är snarare avvikelser från medelvattenståndet som är av intresse. Varvet, både med dess nuvarande förankring och den tänkta repförankringen, är utformat på gängse vis som motsvarande det stora flertalet av liknande anläggningar längs Östersjökusten och förutser inte att förankringen kommer att vara otillräcklig sett till skillnader i vattenståndet. Varvet ligger härtill väl skyddat av omgivande höjder, med endast korta sträckor där vinden kan ta fart över öppet vatten. Båttrafiken ute i farleden ger inte heller upphov till sådana vågor som kan medföra att repförankringen skulle vara olämplig på platsen på grund av risk för grumling.

Länsstyrelsen i Stockholms län har anfört i huvudsak följande.

Aktuella bryggor ska förankras med gummikablar, vilket framgår både av varvets tillstånd och senare lagakraftvunna domar (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens avgörande i mål nr M 11366-20 och länsstyrelsens beslut den 24 februari 2022, dnr 16329-2020, 21088-2020 och 46577-2020, som vann laga kraft den 18 oktober 2022 i och med Mark- och miljööverdomstolens beslut i mål nr M 10438-22 att inte ge provningstillstånd). Hade bolaget vidtagit rättelse enligt tidigare lagakraftvunna beslut och domar hade bolaget kunnat planera och genomföra åtgärderna utan att länsstyrelsen skulle behövt meddela ett nytt föreläggande.

Det är vidare upp till verksamhetsutövaren att i tillståndsprocessen se till att åtaganden går att genomföra. Om det, som bolaget anger, enbart finns en aktör i Sverige som tillhandahåller gummikablar är detta något verksamhetsutövaren har att beakta när de åtar sig användandet av dessa.

Länsstyrelsen avstyrker yrkandet om vilandeförklaring av föreläggandet av samma skäl som att tillsynen inte pausades på grund av varvets inledda samrådsprocess. Eftersom användandet av gummikablar är ett åtagande som har fastslagits att det regleras av det allmänna villkoret har det ingen betydelse huruvida bytet skulle omfattas av 11 kap. 12 § miljöbalken så som bolaget anfört. Villkor ska följas oavsett detta och en anmälan kan inte ersätta ett tillstånd. Det aktuella åtagandet om gummikablar är väl dokumenterat i ansökningshandlingarna och bolaget bör ha haft kännedom om vad de skrivit i sin ansökan. Om inte annat borde åtagandet ha stått klart för bolaget i och med Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 januari 2022 i mål nr M 11366-20, dvs. cirka 1,5 år innan det nu överklagade beslutet meddelades. Den aktuella anmälan om ändring av förankring till rep inkom till länsstyrelsen först i samband med överklagandet som prövas i detta mål. Anmälan ska således inte ha någon påverkan på det nu aktuella målet.

Det vore olämpligt att göra en ändring av föreläggandet till att även rep godtas som förankringslösning eftersom en sådan ordning skulle innebära att Mark- och

miljööverdomstolen i praktiken skulle bli första instans att pröva den åtgärd som anmälts till länsstyrelsen. För det fall Mark- och miljödomstolens dom i mål M 5485-23 vinner laga kraft kommer länsstyrelsen att pröva den anmälda ändringen. Om denna ändring godtas får detta beaktas vid ett eventuellt utdömande av vitet enligt det nu överklagade föreläggandet.

Länsstyrelsen anser att arbetena kan utföras inom en månads arbetstid. Om tiden för fullgörande ändras bör datumet anpassas så att verksamhetsutövaren kan utföra arbetena efter den 31 augusti.

RU har anfört i huvudsak följande.

Tillståndsdomen i mål nr M 3948-15 vann laga kraft den 19 november 2019 och i domen anges att arbetena ska vara utförda inom två år från denna tidpunkt. Förankringarna av bryggorna har placerats utanför tillståndshavarens fastighet, bland annat på hans fastighet YYY. Antalet utplacerade betongankare är färre än vad som anges i tillståndet. Eftersom arbetena inte har utförts enligt tillståndet och tiden för utförande har löpt ut blir konsekvensen att tillståndet har förfallit, varför bolaget måste ansöka om ett nytt tillstånd.

I anmälan om ändring av vattenverksamhet till länsstyrelsen framgår att utformningen av anläggningens västra del innebär att trafik ska gå över hans fastighet, vilket strider mot bolagets åtagande vid tillståndsprövningen. Av anmälan framgår vidare att ankarstenar förutsätts placeras på hans fastighet.

Seaflexkabel är bästa möjliga teknik eftersom lösningen inte ger upphov till grumling och har en lång livslängd. Kätting och rep, som bolaget förespråkar, är inte elastiskt och töjs även ut över tid. Detta i kombination med att även betongankarna över tid sjunker ner i havsbotten leder till att kättingen och repet kommer att vidröra havsbotten med ökad grumling som följd. Kätting och rep har även en förhållandevis kort livslängd på 5–7 år, vilket medför att de oftare måste bytas ut vilket orsakar ytterligare grumling. Bolaget har tillsammans med sina konsulter konstaterat att Seaflexkabel är bästa tillgängliga teknik för att motverka grumling. Bolaget har inte

kunnat visa att den av bolaget förordade förankringsmetoden inte vid något tillfälle inte skulle vidröra botten.

Det saknas grund för att vilandeförklara målet eftersom den uppkomna situationen helt beror på bolaget. Att betongankarna måste flyttas är en konsekvens av bolagets överträdelse av tillståndet och påverkas inte av valet av förankringslösning. Seaflex levererar inom sex veckor och enligt uppgift har offert lämnats till bolaget från Seaflex.

De delar av föreläggandet som inte har överklagats av bolaget bör utföras omedelbart och Mark- och miljööverdomstolens inhibitionsbeslut bör inte gälla dessa delar av föreläggandet. Mark- och miljööverdomstolen bör fastställa ett senaste datum när föreläggandet ska vara utfört, oberoende av hur bolaget har valt att driva ärendet. Att flytta bojstenarna innebär inte något grumlande arbete och kan därför utföras utan hinder av grumlingsrisk. Att förankringarna ligger kvar på hans fastighet innebär ett pågående intrång i hans äganderätt.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 18 januari 2022 i mål nr M 11366-20, som avsåg godkännande av kontrollprogram, uttalat att bolaget vid tillståndsprovningen åtog sig att använda gummikablar i stället för kätting för att minska risken för grumling. Domstolen ansåg därför inte att det var förenligt med tillståndet att förankra bryggdelarna med kättingar. Länsstyrelsen har i det nu överklagade beslutet förelagt bolaget att bland annat byta ut kättingarna mot gummikabel i enlighet med åtagandet.

Bolaget har i första hand yrkat att föreläggandet ska ändras så att även en kombination av rep och kätting godtas som förankringsmetod, i andra hand att föreläggandet vilandeförklaras i avvaktan på att bolagets anmälan om ändring av förankringsmetod prövas samt i tredje hand att tiden för fullgörande av föreläggandet sätts fram.

Eftersom bolaget har återkallat överklagandet såvitt avser punkten 5 i länsstyrelsens föreläggande ska målet skrivas av i den delen.

Prövningsramen i Mark- och miljööverdomstolen är begränsad till frågan om länsstyrelsens föreläggande ska ändras på det sätt som bolaget har yrkat. RU har inte överklagat mark- och miljödomstolens dom. Mark- och miljööverdomstolen kan därför inte ändra föreläggandet på något av de sätt som RU yrkat, dvs. förelägga bolaget att söka tillstånd, förklara tillståndet som förfallet eller på annat sätt gå utanför vad bolaget yrkat i Mark- och miljööverdomstolen. RU yrkanden ska därför avvisas i dessa delar.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis, i likhet med vad domstolen tidigare uttalat, att bolaget genom dess åtagande i tillståndsprövningen förbundit sig att använda gummikabel som förankringsmetod i syfte att minska grumling. Frågan om en kombination av rep och kätting kan uppnå samma syfte som gummikabel kan inte anses ankomma på tillsynsmyndigheten att avgöra. Bolagets förstahandsyrkande avseende byte av förtöjningskättingar ska därför avslås.

Frågan är då om det finns anledning att vilandeförklara målet i avvaktan på att frågan om bolagets anmälan om ändrad förankringslösning prövas. En utgångspunkt vid tillsyn enligt miljöbalken är att en verksamhetsutövare inte ska kunna kringgå reglerna om tillståndsplikt genom att välja att inte söka tillstånd för en verksamhet eller åtgärd men ändå utföra den och på så sätt ställa tillsynsmyndigheten inför fullbordat faktum. Vid bedömning av vid vilken tidpunkt ett föreläggande ska fullgöras saknas därför anledning att ta hänsyn till en pågående tillståndsprövning. Utgångspunkten vid bedömningen ska i stället vara den tid som kan anses skälig för fullgörandet (Mark- och miljööverdomstolens domar den 16 oktober 2013 i mål nr M 4695-13 och den 7 oktober 2014 i mål nr M 383-14). Mark- och miljööverdomstolen anser mot bakgrund av bolagets åtagande i tillståndsprövningen att det saknas anledning att avvakta prövningen av anmälan. Bolagets yrkande att målet ska vilandeförklaras ska därför avslås.

Mark- och miljööverdomstolen anser i likhet med länsstyrelsen att grumlande arbeten inte ska äga rum förrän efter den 31 augusti. Även med beaktande av vad RU har anfört beträffande intrånget på hans fastighet anser Mark- och

miljööverdomstolen att det finns anledning att utföra samtliga åtgärder i ett sammanhang för att minimera påverkan på botten. Länsstyrelsen har vidare medgett att tiden för att fullgöra föreläggandet flyttas fram för samtliga åtaganden. Med hänsyn till den tid som nu återstår ska tiden för att fullgöra åtgärderna i föreläggandet, punkterna 1–4, sättas till den 31 oktober 2024. Länsstyrelsens föreläggande ska därför ändras i enlighet med detta.

Eftersom Mark- och miljööverdomstolen avgör målet slutligt upphör domstolens inhibitionsbeslut att gälla. Det saknas därför anledning att ta ställning till RU yrkande att inhibitionsbeslutet ska omprövas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Marianne Wikman Ahlberg, Johan Svensson och Margaretha Gistorp, referent, samt tekniska rådet Claes Becker.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-07-06
meddelad i
Nacka

Mål nr M 4848-23

PARTER

Klagande

Peter Eriksson Fastighets AB, 556530-7880

Ombud: Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB

Motpart

Länsstyrelsen i Stockholms län

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 9 juni 2023 i ärende nr 535-16338-2023, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Föreläggande om åtgärder, Ingarö varv, XXX och XXY, Värmdö kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om vilandeförklaring.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet i övrigt.
-

BAKGRUND

Mark- och miljödomstolen gav i dom den 20 juni 2018 i mål nr M 3948-15 Peter Eriksson Fastighets AB (PEFAB) tillstånd enligt miljöbalken att inom vattenområde inom fastigheterna XXX och XXY i Värmdö kommun anlägga och bibehålla bryggor i huvudsaklig överensstämmelse med alternativ 1 i ansökan och bifogad ritning. Domen vann laga kraft den 19 februari 2019.

Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) förelade i tillsynsbeslut av den 24 februari 2022 PEFAB att senast den 28 februari 2023 utföra bland annat följande åtgärder vad gäller bryggorna 1, 2 och 3 inom varvsområdet.

- Flytta bryggornas 1, 2 och 3 betongförankringar så att dessa ligger helt inom varvets fastigheter, det vill säga inom XXX och XXY i Värmdö kommun (beslutspunkt 2).
- Byt ut förtöjningskättingarna för bryggorna 1, 2 och 3 mot gummikablar, enligt vad varvet åtagit sig i samband med tillståndsprövningen (beslutspunkten 3).
- Tydligt skylta att det är förbjudet att lägga till med båt vid de norra bryggornas norrsida samt vid den västligaste bryggans västra utsida, dvs bryggorna 1, 2 och 3 enligt figur nedan. Eventuella stolpar för angöring eller pollare får inte finnas på dessa platser (beslutspunkten 4).

Vidare förordnade länsstyrelsen att beslutet skulle gälla omedelbart även om det överklagades.

PEFAB m.fl. överklagade länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen som i dom den 24 augusti 2022 i mål nr M 1752-22 avslog PEFAB:s överklagande. Domen överklagades därefter till Mark- och miljööverdomstolen som inte gav prövningstillstånd (beslut den 18 oktober 2022 i mål nr M 10438-22).

I det nu överklagade beslutet av den 9 juni 2023 har länsstyrelsen på nytt förelagt PEFAB att, såvitt nu är aktuellt, utföra ovan i beslutspunkterna 2 och 3 angivna åtgärder, dock nu senast den 30 september 2023 och vid äventyr av vite om

600 000 kr för respektive åtgärd (beslutspunkterna 2 och 3). Vidare har länsstyrelsen förelagt PEFAB att inom samma tid vid vite om 150 000 kr ta bort de servicestolpar, pollare och liknande som finns på den västligaste bryggans västliga utsida, dvs. brygga 1 (beslutspunkt 5).

Länsstyrelsen har i beslut den 30 juni 2023 inte funnit skäl att ändra sitt beslut av den 9 juni 2023.

YRKANDEN M.M.

PEFAB har yrkat att mark- och miljödomstolen ska besluta att beslutspunkt 2, 3 och 5 i det överklagade beslutet inte ska gälla tills vidare (inhibition).

PEFAB har vidare hemställt att mark- och miljödomstolen ska vilandeförklara målet i avvaktan på lagakraftvunnet beslut med anledning av den anmälan om vattenverksamhet som handläggs av länsstyrelsen i ärende nr 35281-2023.

PEFAB har även yrkat att mark- och miljödomstolen med avseende på beslutspunkt 2 och 3 i det överklagade beslutet

(i) *i första hand*

antingen ska ändra beslutspunkterna enligt följande (ändring kursiverad):

- 2) Vid vite om 600 000 kronor flytta bryggornas 1, 2 och 3 betongförankringar så att dessa ligger helt inom varvets fastigheter, det vill säga inom XXX och XXY i Värmdö kommun, se figur 1 nedan. Åtgärden ska, för att anses uppfylld, redovisas senast *fem månader efter dagen för lagakraftvunnet beslut med anledning av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023* till Länsstyrelsen genom en inmätning som ska utföras av en oberoende mättekniker.
- 3) Vid vite om 600 000 kronor byta ut förtöjningskättingarna för bryggorna 1, 2 och 3 mot gummikablar, enligt vad varvet åtagit sig i samband med tillståndsprovningen, *eller mot sådan förankring som omfattas av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023*, se figur 1 nedan. Åtgärden ska, för att anses uppfylld redovisas senast *fem månader efter dagen för lagakraftvunnet beslut med anledning av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023* till Länsstyrelsen genom intyg från utförande entreprenör på genomfört utbyte av förankringen samt kvitto för inköp av ny förankring.

eller upphäva beslutspunkterna, i avvaktan på lagakraftvunnet beslut med anledning av bolagets anmälan i länsstyrelsens ärende nr 35281-2023, eller

- (ii) *i andra hand* ska ändra tidpunkten för fullgörelse av beslutspunkterna till *fem månader efter dagen då det överklagade beslutet vinner laga kraft.*

PEFAB har också yrkat att mark- och miljödomstolen med avseende på beslutspunkt 5 i det överklagade beslutet

- (i) *i första hand* ska upphäva beslutspunkten såvitt avser borttagande av servicestolpar, eller
- (ii) *i andra hand* ska ändra beslutspunkten såvitt avser servicestolpar så att ett alternativt tillvägagångssätt medges där stolparna inaktiveras och skyltar sätts upp om detta.

PEFAB har slutligen yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva det överklagade beslutet i den del det avser att beslutet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

UTVECKLING AV TALAN

Bakgrund

Länsstyrelsen meddelade vitesföreläggandet den 9 juni 2023. Beslutet följde på ett föreläggande meddelat den 24 februari 2022 gällande samma åtgärds punkter, som enligt det beslutet skulle fullgöras senast den 28 februari 2023.

Kort efter det ursprungliga föreläggandets meddelande, den 24 april 2022, gav PEFAB in en anmälan om ändring av den vattenverksamhet vid Ingarö varv som bedrivs i enlighet med ett tillstånd enligt miljöbalken.

I länsstyrelsens därpå följande beslut angavs att myndigheten inte kan hantera en anmälan om vattenverksamhet när den aktuella åtgärden redan har utförts.

Länsstyrelsen hänvisade i stället PEFAB till att ansöka om tillstånd till vattenverksamhet för ändring av den tillståndsprövade vattenanläggningen vid Ingarö varv, vilket kan ske även beträffande redan utförda åtgärder. PEFAB initierade därför under hösten 2022 ett samråd inför ingivandet av en sådan ansökan. Efter synpunkter från närboende valde PEFAB under våren 2023 att revidera samrådsunderlaget, varför samrådet alltjämt pågår. Avsikten med ansökan har varit att bryggornas förankring enligt tillståndet ska ändras till den förankringsmetod som anläggningen har utförts med, nämligen med kättingar förankrade i bojstenar på botten.

PEFAB har inga invändningar mot beslutspunkt 1 och 4 i vitesföreläggandet. Vad däremot avser beslutspunkt 2 och 3 synes de medföra att PEFAB får revidera planerna på att ge in en ansökan om tillstånd, eftersom en sådan inte kommer att hinna prövas i tid av mark- och miljödomstolen.

Ovanstående innebär att den förankringsmetod som har tillämpats kommer att behöva ändras. Syftet med att tillämpa en annan förankringsmetod än kättingar som förankras i bojstenar på botten är att en kätting som förankras på så sätt kommer att delvis ligga på botten, vilket kan ge upphov till skador på botten och även till grumling. Med en förankringsmetod där kopplingen mellan bojstenen och bryggan inte ligger på botten undviks eller minimeras sådan påverkan.

PEFAB har utvärderat olika lösningar där grumling undviks och konstaterat att det finns en lösning som uppnår detta och som har flera fördelar jämfört med gummi-kabel. PEFAB ser därför att den aktuella beslutspunkter kan och bör ändras för att möjliggöra en förankring, inom de egna fastigheterna, som jämfört med gummi-kabel har likvärdiga miljökonsekvenser under drift och mindre miljökonsekvenser under anläggningsskedet. Under alla omständigheter bör beslutspunkt 2 och 3 ändras så att PEFAB har faktisk möjlighet att följa vitesföreläggandet i de delarna i tid. Såvitt avser den begärda ändringen av beslutspunkt 5 hänför den sig till de tekniska svårigheterna att ta bort de aktuella servicestolparna.

Vitesföreläggandet bör medge sådan förankring som omfattas av PEFAB:s anmälan den 29 juni 2023 om ändring av vattenverksamheten vid Ingarö varv

Som angetts ovan medför vitesföreläggandet att PEFAB synes få revidera planerna på att ge in en tillståndsansökan. PEFAB har därför undersökt beprövade lösningar som (i) i stället kan hanteras inom ramen för en anmälan om ändring av vattenverksamhet, (ii) är likvärdiga med gummikabel såvitt avser miljökonsekvenser samt (iii) medför ett mindre omfattande, grumlande och kostsamt anläggningsskede än förankring med gummikabel (vilket kräver byte till större bojstenar).

PEFAB har funnit att sådan förankring med rep som omfattas av bolagets parallellt ingivna anmälan om ändring av tillståndsprövad vattenverksamhet uppfyller de kriterierna. En betydelsefull fördel med sådan förankring är att den kan fästas i befintliga bojstenar, vilka också ska flyttas till ny plats i enlighet med vitesföreläggandet.

Anmälan om ändring omfattar också en ny lösning för förankringen där Y-bommar i betong utgör förankringsbommar för bryggorna 1 och 2. Detta möjliggör förankring inom de egna fastigheterna Värmdö XXX och XXY, då förankringen, som idag är fäst i pontonernas södra långsida, i stället kan fästas i Y-bommarna.

Eftersom förankring med Y-bommar medför flytt av bojstenar hänger beslutspunkt 2 och 3 i vitesföreläggandet ihop – PEFAB vill ha klarhet i vilken typ av bojstenar det är som ska läggas på den nya placeringen, och vice versa, innan anläggningsarbetet sker. I annat fall skulle dubbla anläggningsskeden, med därpå följande miljökonsekvenser och kostnader, kunna följa. För det fall domstolen inte ändrar beslutspunkt 3 i enlighet med punkt 1 ovan begär således PEFAB att såväl beslutspunkt 2 som 3 upphävs i avvaktan på länsstyrelsens prövning av anmälan om ändring.

Tidpunkten för fullgörande bör förlängas

För det fall att beslutspunkt 2 och 3 inte ändras enligt ovan, dvs. om förankring med rep inte godkänns, bör tidpunkten för fullgörande av de beslutspunkterna under alla omständigheter skjutas fram.

PEFAB tog kort efter mottagandet av det överklagade beslutet kontakt med den enda leverantören i Sverige av gummikablar för förankring, Seaflex. PEFAB kunde inte rimligtvis sedan tidigare ha en stående offert gällande leverans och installation av gummikablar, utan behövde be om en offert då. Seaflex angav vid den kommunikationen att Seaflex har en leveranstid för materialet om sex veckor, att en fullständig offert kan ställas ut först efter den 27 juli 2023 och att det ur PEFAB:s perspektiv synes nödvändigt med ett senare datum för fullgörande än den 30 september 2023, bland annat eftersom det är högsäsong för båtar i hamnen under perioden fram till dess.

Därutöver har PEFAB tagit kontakt med en etablerad leverantör av sådan förankring som omfattas av bolagets anmälan om ändring, Rixöbryggan. Rixöbryggan angav att de kan leverera nödvändigt material någon gång efter semestrarna. Därutöver tillkommer dock ett anläggningsskede som innefattar användning av såväl dykare som ponton med kran, vilket inte kommer vara möjligt att slutföra till den 30 september 2023. Även gällande denna lösning bedöms hamnens högsäsong förhindra att arbetet påbörjas innan båtarna i hamnen tagits upp.

Av det ovan sagda följer att tidpunkten för fullgörande av beslutspunkt 2 och 3 bör förlängas. Eftersom fullgörandet är avhängigt länsstyrelsens beslut gällande PEFAB:s anmälan om ändring bör fullgörandetiden relateras till dagen vitesföreläggandet omprövas. PEFAB bedömer att bolaget därefter behöver fem månader på sig för att fullgöra föreläggandet.

I andra hand begär PEFAB att tiden för fullgörande av de aktuella beslutspunkterna bestäms till fem månader efter dagen då det överklagande beslutet vinner laga kraft.

Vitesföreläggandet bör inte föreskriva borttagande av servicestolpar

Besluts punkt 5 i vitesföreläggandet föreskriver att PEFAB ska ta bort bl.a. de servicestolpar som finns på den västligaste bryggans västliga utsida. I länsstyrelsens föreläggande den 24 februari 2022, vars skäl vitesföreläggandet hänvisar till i den här delen, anges att stolparna tillsammans med avsaknaden av skyltar kan få båtägare att tro att det är fritt fram att lägga till på den västliga sidan.

PEFAB anför följande. Länsstyrelsens slutsats gällande det intryck som båtägare kan få är inte korrekt, särskilt inte för det fall övriga åtgärder i besluts punkt 4 och 5 utförs (vilket är PEFAB:s avsikt). Därtill är det av tekniska skäl inte lämpligt att ta bort de aktuella servicestolparna, eftersom de är elstolpar och som sådana sammankopplade med bryggans övriga sådana stolpar. Därutöver betjänar stolparna även den östra sidan av den aktuella bryggan. Den effekt som länsstyrelsen eftersträvar, uppnås redan genom skyltningen och att det inte är möjligt att förtöja på den västra sidan. Det kan även sättas skyltar på servicestolparna för att påminna om att båt endast får förtöjas på den östra sidan.

Av ovan angivna skäl bör besluts punkt 5 upphävas såvitt avser förpliktelsen att ta bort servicestolpar. För det fall att förpliktelsen inte upphävs bör den under alla omständigheter ändras, så att förpliktelsen också medger att PEFAB inaktiverar och tydligt skyltar att servicestolparna är ur funktion. Det, tillsammans med övriga åtgärder i besluts punkt 4 och 5, skulle helt utesluta risken för att båtägare får intrycket att de kan lägga till längs den västra bryggans västra sida.

Grunder för yrkandet om vilandeförklaring

Länsstyrelsen beslutade den 30 juni 2023 att inte ompröva myndighetens vitesföreläggande av den 9 juni 2023. I beslutet angav länsstyrelsen att handläggningen av PEFAB:s anmälan om vattenverksamhet har påbörjats inom ramen för ärende nr 35281-2023. Enligt huvudregeln i 11 kap. 9 b § tredje stycket miljöbalken ska anmälningsärendet handläggas på åtta veckor.

Prövningen av PEFAB:s anmälan om vattenverksamhet är tätt sammankopplad med det överklagade vitesföreläggandet. Enligt PEFAB:s förstahandsyrkande – som det ser ut nu – ska mark- och miljödomstolen bland annat ändra vitesföreläggandets beslutspunkt 3 så att den medger sådan förankring som omfattas av bolagets anmälan om vattenverksamhet. Huruvida den anmälda förankringen medges avgör också inom vilken tid PEFAB har möjlighet att fullgöra föreläggandet, eftersom leverans- och installationstid skiljer sig åt mellan de olika lösningarna.

Vidare förfelas syftet med anmälan, om PEFAB parallellt med att anmälan handläggs måste beställa och påbörja utförandet av en annan förankringslösning.

Sammantaget är det av synnerlig vikt att frågan om vilken förankringslösning de aktuella bryggorna slutligt ska tillåtas ha avgörs innan förevarande mål om vitesföreläggandet avgörs. Mark- och miljödomstolen bör alltså förordna att förevarande mål förklaras vilande i enlighet med PEFAB:s yrkande (jfr NJA 2010 s. 609 och även Mark- och miljödomstolens vid Umeå tingsrätt beslut den 21 februari 2022 i mål nr M 3239-21).

Utveckling av grunder för yrkandet om inhibition

Länsstyrelsen beslutade att vitesföreläggandet ska gälla omedelbart även om det överklagas. Som framgått ovan finns emellertid synnerliga skäl för att pröva PEFAB:s anmälan om vattenverksamhet innan tidpunkten för verkställighet enligt vitesföreläggandet.

Som PEFAB har anfört ovan har bolaget därutöver inte möjlighet att fullgöra beslutspunkt 2 och 3 inom den beslutade tidsfristen. Myndighetens resonemang om att PEFAB har haft god tid på sig att planera och upphandla de tjänster som behövs för fullgörande är inte rättvisande, bland annat eftersom det inte hade varit rationellt för bolaget att ha stående offerter för leverans och installation av gummikabel under den tid samråd gällande ändrad förankring pågick.

Av kontakter med aktuella leverantörer har det, som tidigare beskrivits, framkommit att de inte har möjlighet att slutföra installation av vare sig gummikabelförankring eller repförankring till den 30 september 2023. Länsstyrelsens orimligt korta tidsfrist, vilken inte var avstämd med bolaget innan vitesföreläggandet meddelades, medför att vitet får karaktären av ett bötesstraff snarare än ett vite för att framtvinga de förelagda åtgärderna.

Den pågående högsäsongen vid varvet förhindrar också att förankringen installeras inom utsatt tidsfrist. Att befintlig förankring ligger kvar under handläggningen av förevarande mål medför inte någon risk för att nämnvärda skador eller olägenheter uppstår. Servicestolparna vid den västligaste bryggan, som omfattas av beslutspunkt 5, medför inte heller någon sådan risk.

Sammantaget föreligger skäl för mark- och miljödomstolen att inhibera vitesföreläggandets beslutspunkt 2, 3 och 5.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut och nedan.

Frågan om inhibition

Mark- och miljödomstolen tar upp målet till slutlig prövning varför det saknas skäl att ta ställning till yrkandet om inhibition.

Frågan om vilandeförklaring

PEFAB har hemställt att mark- och miljödomstolen ska vilandeförklara målet i avvaktan på lagakraftvunnet beslut med anledning av den anmälan om vattenverksamhet som handläggs av länsstyrelsen i ärende nr 35281-2023.

Bestämmelsen om vilandeförklaring i 32 kap. 5 § rättegångsbalken är analogt tillämplig i målet. Det innebär att mark- och miljödomstolen får vilandeförklara målet om det för prövningen av målet är av synnerlig vikt att en fråga som är

föremål för annan rättegång eller behandling i annan ordning avgörs först eller om det finns något annat hinder mot handläggningen som är av längre varaktighet.

Mark- och miljödomstolen anser att de omständigheter PEFAB anfört inte innebär att det är av synnerlig vikt att en fråga som behandlas i annan ordning avgörs först. Det har inte heller framkommit något hinder mot handläggningen som är av längre varaktighet. PEFAB:s yrkande om vilandeförklaring ska därför avslås.

Ska beslutspunkterna 2 och 3 ändras eller upphävas?

Föreläggandet avser såvitt beslutspunkterna 2 och 3 samma åtgärder som i länsstyrelsens föreläggande av den 24 februari 2022 och samma fastigheter.

Denna domstol har i dom den 24 augusti 2022 i mål nr M 1752-22 prövat frågan om punkten 3 i länsstyrelsens föreläggande ska ändras eller upphävas. Punkten 2 i föreläggandet var inte föremål för domstolens prövning. Föreläggandet har sedermera vunnit laga kraft. PEFAB har dock varken efterföljt punkten 2 eller 3 inom angiven tid.

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens bedömning att det saknas skäl att avvakta med tillsynen med anledning av PEFAB:s anmälan om vattenverksamhet. Ändamålet med föreläggandet kan inte heller i övrigt anses ha förfallit. Domstolen delar således länsstyrelsen bedömning att det finns fog för att återigen förelägga PEFAB att vidta åtgärderna i fråga och att det även finns skäl att förena det nu aktuella föreläggandet med vite. Domstolen instämmer även i länsstyrelsens uppfattning att det beslutade vitesbeloppet får anses vara skäligt. PEFAB:s förstahandsyrkande med avseende på beslutspunkterna 2 och 3 i det överklagade beslutet ska därför avslås.

Med beaktande av de skäl som länsstyrelsen har angett instämmer domstolen vidare i länsstyrelsens bedömning att den angivna tiden för att efterkomma föreläggandet vad gäller beslutspunkterna 2 och 3 är rimlig. PEFAB:s andrahandsyrkande med avseende på beslutspunkterna i fråga ska därför också avslås.

Ska beslutspunkt 5 ändras eller upphävas?

Enligt villkor 15 i mark- och miljödomstolens tillståndsdom den 20 juni 2018 i mål nr M 3948-15 ska förtöjning av båtar utanför de långsgående bryggorna inte vara tillåten. Bryggorna ska utformas så att sådan förtöjning inte är möjlig. Med anledning härav har länsstyrelsen i beslutspunkt 4 i föreläggandet av den 24 februari 2022 ålagt PEFAB att senast den 28 februari 2023 åtgärda så att eventuella stolpar för angöring eller pollare inte finns på de norra bryggornas norrsida samt vid den västligaste bryggans västra utsida. Föreläggandet har vunnit laga kraft. PEFAB har dock inte efterföljt punkten 4 inom angiven tid.

I syfte att förtydliga föreläggandet har den tidigare punkten 4, i det nu överklagade beslutet, delats upp i punkterna 4 och 5. Av beslutspunkt 5 följer att det åligger PEFAB att ta bort de servicestolpar, pollare och liknande som finns på den västligaste bryggans västliga utsida, dvs. brygga 1.

Mark- och miljödomstolen anser inte att vad PEFAB anfört hos domstolen innebär att ändamålet med föreläggandet i den tidigare beslutspunkten 4 har förfallit. Domstolen delar därmed länsstyrelsen bedömning att det finns fog för att återigen förelägga PEFAB att vidta åtgärderna och att det även finns skäl att förena det nu aktuella föreläggandet i beslutspunkt 5 med vite. Domstolen instämmer vidare i länsstyrelsens uppfattning att det beslutade vitesbeloppet får anses vara skäligt. Det finns således varken skäl att ändra eller upphäva beslutspunkt 5. Domstolen avslår därmed såväl PEFAB:s förstahands- som andrahandsyrkande med avseende på beslutspunkt 5 i det överklagade beslutet.

Ska beslutet om verkställighetsförordnande upphävas?

Av förarbetena till miljöbalken framgår att det bör kunna meddelas ett verkställighetsförordnande enligt 26 kap. 26 § miljöbalken i de fall då villkor i en tillståndsdom inte har iakttagits (se prop. 1997/98:45, Del 2, s. 285). Mot bakgrund av att vad PEFAB förelagts att utföra följer av vad bolaget har åtagit sig i samband med att bolaget fick tillstånd till vattenverksamhet och att tillståndsdomen vann laga kraft

den 19 februari 2019 anser domstolen att det saknas anledning att upphäva länsstyrelsens beslut om verkställighetsförordnande.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen anser att det inte finns förutsättningar för att vilandeförklara målet i avvaktan på lagakraftvunnet beslut med anledning av den anmälan om vattenverksamhet som handläggs av länsstyrelsen. PEFAB:s yrkande om vilandeförklaring ska därför avslås. Vidare anser domstolen att det saknas skäl att ändra eller upphäva beslutspunkterna 2, 3 och 5 i länsstyrelsens beslut. Det finns inte heller skäl att upphäva länsstyrelsens beslut om verkställighetsförordnande. PEFAB:s överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 27 juli 2023.

Katarina Winiarski Dol

Anders Söderström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Katarina Winiarski Dol, ordförande, och tekniska rådet Anders Söderström.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.